

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΩΚΑΣ

Η ΣΥΝΤΡΙΒΗ ΜΙΑΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **300 – Η συντριβή μας αυτοκρατορίας**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Άγγελος Φωκάς
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Μαρία Σεβασιτιάδου
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Γιώργος Παζάλος
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά, Μερσίνια Λαδοπούλου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Άγγελος Ελεύθερος & ΣΙΑ Ο.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Κωνσταντίνα Παναγιώτου & ΣΙΑ Ο.Ε.

© Άγγελος Φωκάς, 2014
© Φωτογραφιών εξωφύλλου: CollaborationJS/Arcangel Images
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2014

Πρώτη έκδοση: Φεβρουάριος 2014

ISBN 978-618-01-0577-3

*Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά
και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίου.*

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοίου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομυχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiou Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΩΚΑΣ

300

Η ΣΥΝΤΡΙΒΗ ΜΙΑΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

Ο συνετός άνθρωπος συμπεραίνει τα νέα από τα παλιά.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ

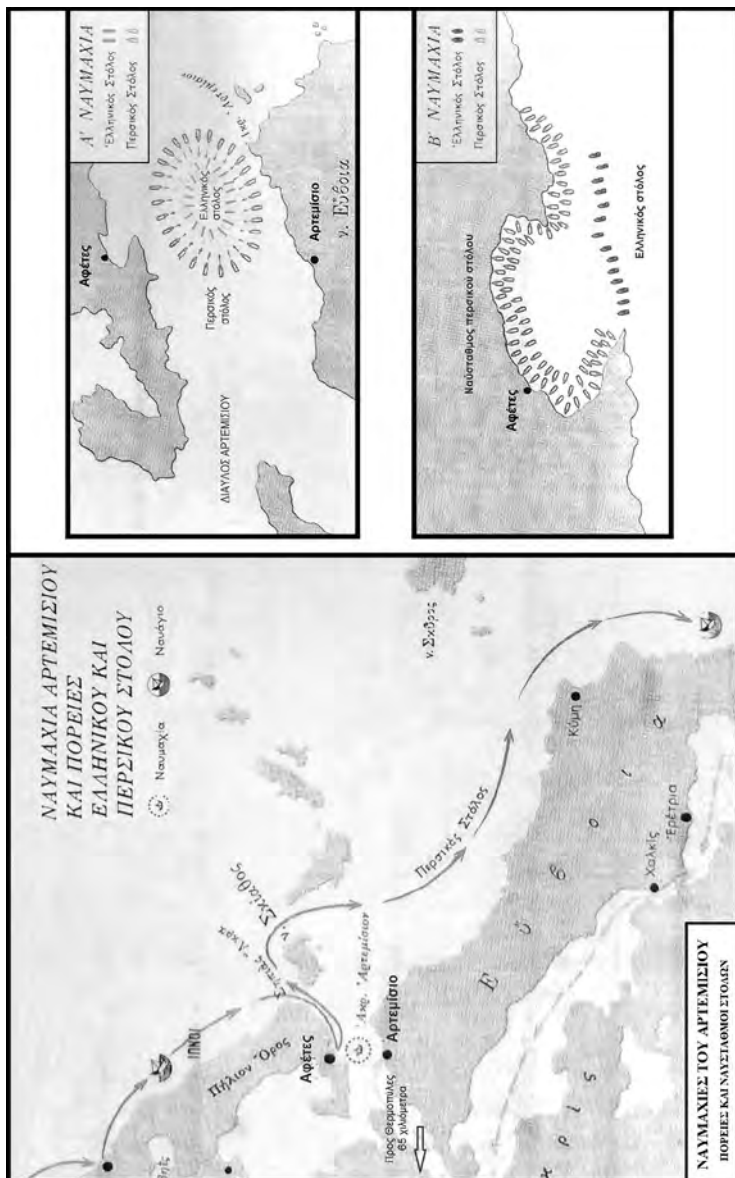
*Η αξία της ζωής μετριέται με την ωραιότητά της
και όχι με το μήκος της.*

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

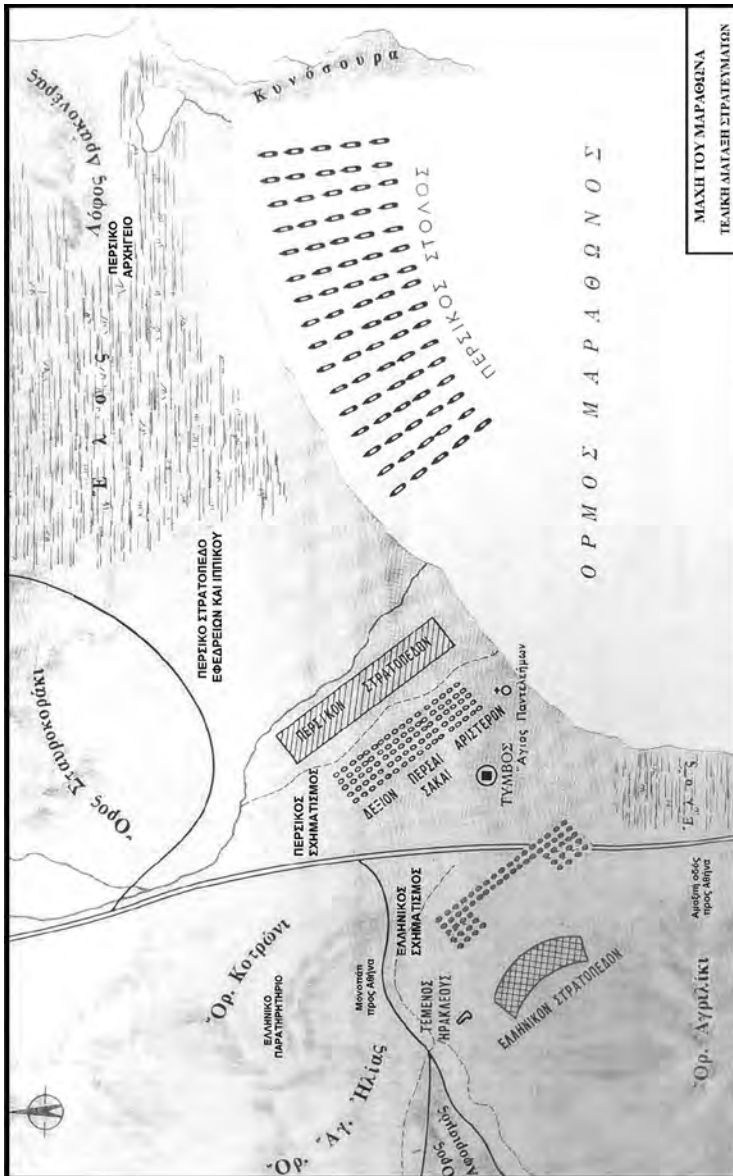
Οι ευκαιρίες δεν περιμένουν.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

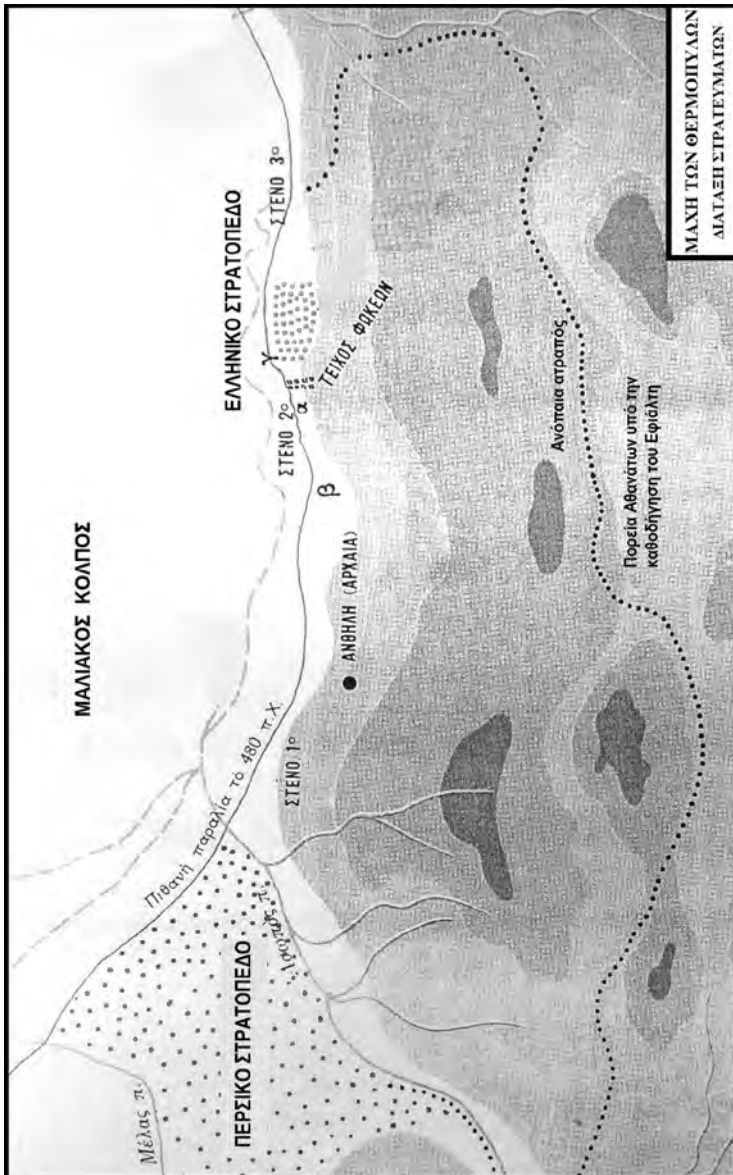
ΠΟΡΕΙΑ ΠΕΡΣΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΠΛΟΥΣ ΠΕΡΣΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

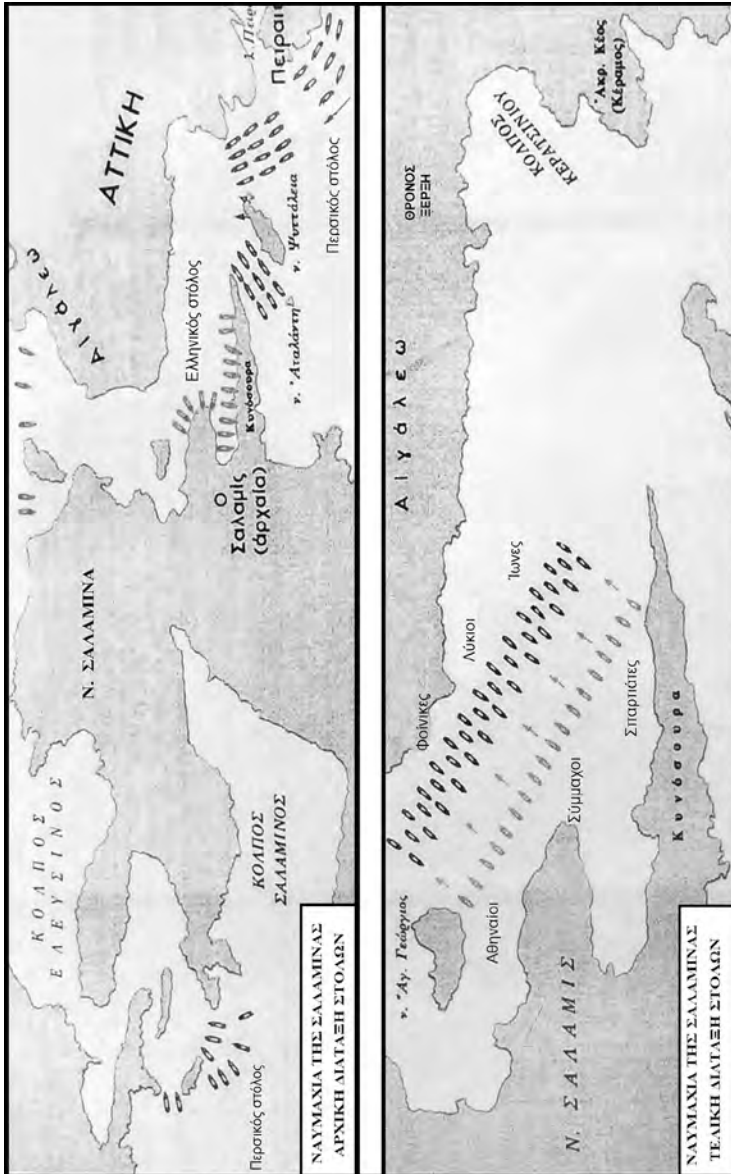
ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ

ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανατολή μιας αυτοκρατορίας

539 π.Χ.

Με το βλέμμα ευθύδρομο και προσηλωμένο, κρατώντας το επίχρυσο σκήπτρο του, ο Κύρος ο Μέγας, ο ηγέτης όλης της Ασίας, κοιτούσε τη θέα που απλωνόταν εμπρός του. Την ατέλειωτη πεδιάδα της Μεσοποταμίας και τον επιβλητικό Ευφράτη, τον μεγάλο ποταμό που τη διέσχιζε και την άρδευε. Στο βάθος, μερικά χιλιόμετρα μακρύτερα, δεξιά και αριστερά από τον ποταμό, δέκα χιλιόμετρα στο μήκος και οχτώ χιλιόμετρα στο πλάτος, εκτεινόταν η πιο μεγάλη και περίβλεπτη από τις πόλεις που είχε συναντήσει όλα αυτά τα χρόνια καθώς κυρίευε τη μια χώρα μετά την άλλη. Η μόνη πόλη που του είχε αντισταθεί μέχρι τώρα, η μόνη που δεν είχε προστεθεί ακόμα στις κατακτήσεις του, το μόνο αγκάθι στο μαλακό υπογάστρο της απέραντης αυτοκρατορίας του.

«Η Βαβυλώνα. Η πόλη των πόλεων...» μονολόγησε ο βασιλιάς γεμάτος δέος και αδημονία.

Καθόταν στον χρυσό θρόνο του, επάνω στην ξύλινη εξέδρα που στηριζόταν στους ώμους δεκατεσσάρων μελαιψών βασιτάζων. Τα μισόκλειστα μάτια του ταίριαζαν με τα σφιγμένα χείλη του. Αυτά τα τελευταία όχι μόνο από το θάμβος, αλλά και από τους συλλογισμούς. Η Βαβυλώνα είχε τον καλύτερο αμυντικό σχεδιασμό απ' όλες τις γνωστές πόλεις του κόσμου, ακόμα καλύτερο και από την ξακουστή Νινευή. Το φημισμένο τείχος της από ψαμμίτη, ασβεστόλιθο και γρανίτη έφτανε τα πενήντα μέτρα στο ύψος και τα τριάντα στο πλάτος. Δύο άρματα των τεσσάρων αλόγων θα μπορούσαν να τρέχουν το ένα δί-

πλα στο άλλο με όλη τους την ταχύτητα, και πάλι θα χρειάζονταν αρκετό χρόνο για να διασχίσουν τα ογδόντα πέντε χιλιόμετρα της περιμέτρου του. Μπροστά από το τείχος υπήρχε μια μεγάλη τάφρος, πλάτους είκοσι μέτρων και βάθους τριών, που περιέτρεχε την πόλη ολόγυρα, γεμάτη με νερό από τον ποταμό Ευφράτη. Από δύο πελώρια θυρώματα στο τείχος, ο ποταμός έμπαινε στην πόλη από τον βορρά κι έβγαινε από τον νότο, αφού τη διέσχιζε όλη κατά μήκος. Η πύλη της βόρειας πλευράς άνοιγε κάθε πρωί για να μουν στην πόλη τα πλοιάρια που έφταναν γεμάτα με κάθε λογής εμπορεύματα απ' όλη την Ασία. Ήταν μια πύλη γιγαντιαία και διπλή, με τη μια θύρα της στην εξωτερική και την άλλη στην εσωτερική μεριά του τείχους. Όταν έκλεινε και από τις δύο πλευρές, το κάτω μέρος της έφτανε ακριβώς πάνω από τη ροή του ποταμού, καθιστώντας αδύνατη κάθε πρόσβαση πεζού ή ιππεία, αφού κανένας δε θα μπορούσε να κολυμπήσει κάτω από το νερό και κόντρα στο ισχυρό ρεύμα επί τριάντα ολόκληρα μέτρα, όσο δηλαδή ήταν το πάχος του τείχους.

Στο κέντρο της πλούσιας πόλης με το τρομερό αμυντικό σύστημα υψωνόταν το μεγαλύτερο δέλεαρ για κάθε επίδοξο κατακτητή. Ο περίφημος πύργος της Βαβυλώνας. Ένα από τα πλέον ονομαστά κτίσματα του κόσμου. Με επτά ορόφους και ενενήντα μέτρα ύψος, ο φημισμένος πύργος δέσποζε όχι μόνο στην πόλη, αλλά και σε όλη την πεδιάδα που απλωνόταν εμπρός στους δύο μεγάλους ποταμούς, τον Τίγρη και τον Ευφράτη. Ήταν ο χρυσός ναός του μεγάλου βαβυλώνιου θεού Μπελ Μαρδούκ, τον οποίο υπηρετούσαν είκοσι τέσσερις ιερείς, που μαζί με τον βασιλιά εξουσίαζαν την πλούσια πόλη.

Ο Κύρος ανοιγόκλεισε τα βλέφαρά του. Η αντανάκλαση από τη χρυσή στέγη του ναού δυσκόλευε την όρασή του και ταυτόχρονα συνέπαιρνε το μυαλό του, ενώ το πρόσωπό του βαφόταν με κυανές αποχρώσεις από τα χιλιάδες γαλάζια τούβλα που στόλιζαν τον πύργο.

Απέστρεψε το βλέμμα του, σηκώθηκε όρθιος και στράφηκε πίσω του. Αμέσως οι δύο στρατηγοί του που στέκονταν στην πλάτη του θρόνου έπεσαν στα γόνατα, έγειραν το κεφάλι τους στο δάπεδο και ακούμπησαν το μέτωπό τους στα πόδια του. Από τον τεχνητό λόφο όπου στεκόταν μέχρι το βάθος της πεδιάδας στα ανατολικά, στο ση-

μείο όπου η θέα έσβηνε, καλυμμένη από το θαμπό πέπλο της νύχτας, που έφτανε γοργά, απλωνόταν ο στρατός του: πεντακόσιες χιλιάδες πολεμιστές πρώτης γραμμής και πεντακόσιες χιλιάδες βοηθητικοί, δεκάδες χιλιάδες εργάτες, υπηρέτες, έμποροι, μαγείρισσες και πόρνες, φερμένοι όλοι από τα πέρατα της αυτοκρατορίας. Η έκταση που καταλάμβανε το στρατόπεδό του ήταν μεγαλύτερη από την έκταση που καταλάμβανε η ίδια η Βαβυλώνα.

Ο βασιλιάς ύψωσε το σκήπτρο του και το τέντωσε, δείχνοντας πίσω του την εικόνα της πόλης, που χανόταν στο αχνό φως του δειλινού. Μετά σήκωσε ανεπαίσθητα το κεφάλι του προς τον ουρανό, ευχαριστώντας προκαταβολικά τον θεό του, τον Αχούρα Μάζντα με τον φτερωτό του δίσκο, για την κατάκτηση της περιλάλητης Βαβυλώνας, που θα τον έκανε κύριο και αφέντη όλης της Μεσοποταμίας και θα εδραίωνε την αυτοκρατορία του, καθιστώντας την τη μοναδική δύναμη σε όλη την Ασία, από τη Μεσόγειο Θάλασσα μέχρι την Ινδία.

Μόλις ολοκλήρωσε την ευχαριστήρια προσευχή του, έφερε πάλι το σκήπτρο του σε κάθετη θέση και το χτύπησε δυνατά τρεις φορές στο ξύλινο πάτωμα της εξέδρας. Οι δύο στρατηγοί φίλησαν τα πόδια του, σηκώθηκαν όρθιοι και πήραν θέση εμπρός από το στράτευμα. Η κατάκτηση της απόρρητης πόλης θα ξεκινούσε το ίδιο κιόλας βράδυ.

Το αδιανόητο για κοινό νου σχέδιο μπήκε σε εφαρμογή την ώρα που ο ήλιος κρύφτηκε και συνεχίστηκε με αδιάκοπο, πυρετώδη ρυθμό μέχρι την αυγή. Σε μεγάλη απόσταση από τα απάτητα τείχη της πόλης, μεγάλα βράχια μετακινήθηκαν με ελέφαντες και ρίχτηκαν στον Ευφράτη, ελαττώνοντας την ορμή και τη ροή των υδάτων του. Λίγο πιο κάτω από το ιδιότυπο φράγμα, σε μήκος αρκετών χιλιομέτρων,¹ εκατοντάδες χιλιάδες άνδρες είχαν παραταχθεί ο ένας δίπλα στον άλλο στις δύο όχθες του ποταμού. Κρατούσαν στα χέρια τους λεκάνες πλεγμένες από κλαριά, ντυμένες με δέρμα και στεγανοποιημένες με πίσσα. Πίσω τους υπήρχαν δύο βαθιά ορύγματα πολλών χιλιομέτρων, τα οποία είχαν κατασκευάσει τις προηγούμενες εβδομάδες οι μηχανικοί της αυτοκρατορίας.

Μόλις πήρε να μουχρώνει, εκατοντάδες χιλιάδες λεκάνες βούτηξαν ταυτόχρονα στα ήρεμα πλέον νερά και άρχισαν να τα αδειά-

ζουν. Γρήγορα, οργανωμένα, συστηματικά. Σε λίγες ώρες η στάθμη του Ευφράτη κατέβηκε αρκετά εκατοστά. Μέχρι να πέσει στη γη το πιο βαθύ σκοτάδι της νύχτας, το ύψος των νερών του είχε φτάσει στο ύψος των γονάτων ενός μέσου ανθρώπου.

Η ένδοξη στιγμή είχε φτάσει. Οι δύο στρατηγοί οδήγησαν το πεζικό και το ιππικό τους στην κοίτη του ποταμού και τα παρέταξαν με μέτωπο προς τη μεγάλη βόρεια είσοδο της πόλης. Το νερό που έγλειφε το κάτω μέρος της τεράστιας πύλης είχε υποχωρήσει, αφήνοντας δύο μέτρα κενού χώρου, αρκετού για να περάσει από κάτω της ένας πολεμιστής μαζί με τον οπλισμό του κι ένα άλογο χωρίς τον αναβάτη του.

Μέσα σε λίγη ώρα χιλιάδες Πέρσες στρατιώτες μπήκαν στην πόλη και την κατέλαβαν αιφνιδιαστικά απ' άκρη σ' άκρη, πιάνοντας στον ύπνο τους υπερασπιστές και τους κατοίκους της.

Το επόμενο πρωί η χρυσή και γαλάζια λάμψη του πύργου της Βαβυλώνας, που αντανakλούσε το φως του πρωινού ήλιου, φώτισε από κοντά το πρόσωπο του βασιλιά, ο οποίος στεκόταν όρθιος στην κορυφή του και αγνάντευε τους περίφημους κρεμαστούς κήπους της.

Ο Κύρος χαμήλωσε το κεφάλι του και κοίταξε τους χιλιάδες Βαβυλώνιους που είχαν συγκεντρωθεί κάτω από τον πύργο και περίμεναν σιωπηλά τις αποφάσεις του. Γύρω του, στις άκρες των επάλξεων, στέκονταν στη σειρά, γονατισμένοι και σκυμμένοι, οι είκοσι τέσσερις ιερείς του βαβυλώνιου θεού Μπελ Μαρδούκ.

Ο Μέγας Βασιλιάς σήκωσε το βασιλικό του σκήπτρο και το έδειξε στο πλήθος. Το κράτησε για λίγο ψηλά, σαν φλογισμένη ρομφαία, μέχρι να το δουν καλά όλοι.

Ύστερα, κοιτάζοντας τον χρυσοκόκκινο ορίζοντα της αυγής και τον λαμπρό ήλιο της νέας μέρας, το κατέβασε απότομα. Μαζί του κατέβηκαν και είκοσι τέσσερα κοφτερά σπαθιά.

Τα κεφάλια των ιερέων κόπηκαν από τον αυχένα κι έπεσαν στο κενό. Αμέσως μετά ακολούθησαν και τα κεφάλια σώματά τους, λούζοντας τους κατοίκους με το ιερό τους αίμα.

Η βασιλεία του Μπελ Μαρδούκ είχε τελειώσει οριστικά.

Η περίφημη Βαβυλώνα είχε καταληφθεί.

Η Περσική Αυτοκρατορία ανέτελλε περιλαμπρή μαζί με τον ήλιο.

Η γέννηση μιας δημοκρατίας

514 π.Χ.

Η μουσική των κιθαρωδών και των αυλωδών ακουγόταν σε όλες τις δυτικές συνοικίες της Αθήνας, σε όλους τους στενούς δρόμους του Κεραμεικού, σε όλα τα μονώροφα και διώροφα σπίτια του. Σε κάθε περίβολο, σε κάθε ναό, σε κάθε συστάδα των ιερών δέντρων της ελιάς. Η πομπή του ιερού πέπλου της μεγάλης γιορτής των Παναθηναίων ήταν έτοιμη να ξεκινήσει.

Είχαν προηγηθεί οι ποιητικές αναμετρήσεις με απαγγελίες αποσπασμάτων από τα έπη του Ομήρου και οι μουσικοί διαγωνισμοί στην κιθάρα και στον αυλό. Τέλος, είχαν διεξαχθεί οι γυμναστικοί και οι ιππικοί αγώνες, καθώς και η Νέων Άμιλλα στα νερά του Φαλήρου. Τώρα ήταν όλα έτοιμα για το μεγαλειώδες τέλος της γιορτής προς τιμήν της προστάτιδας της πόλης, της Παλλάδας Αθηνάς.

Οι αστυνόμοι και οι αγορανόμοι είχαν απομακρύνει όλες τις πόρνες και τους μέθυσους από τους δρόμους και είχαν επιβλέψει προσωπικά τον καθαρισμό των καταστημάτων, ειδικά των κρεοπωλείων και των ψαράδικων. Οι κρήνες είχαν καθαριστεί, οι βωμοί είχαν καθαρθεί, και ο δρόμος που οδηγούσε από τα τείχη στην Ακρόπολη είχε στρωθεί με καινούργιο χαλίκι από τα λατομεία μαρμάρου της Πεντέλης.

Έξω από τα τείχη οι κάτοικοι της Αθήνας και οι ξένοι επισκέπτες περίμεναν υπομονετικά να ξεκινήσει η πομπή. Να φτάσει ψηλά στην Ακρόπολη, στο ιερό της Αθηνάς Πολιάδας. Να σφαχτούν τα ζώα και να τελεστούν οι θυσίες. Κι έπειτα να γίνει η μοιρασιά του

ψητού κρέατος και του κρασιού, για να ακολουθήσει το μεγάλο γλέντι με τα τραγούδια, τους αυλούς και τους χορευτές.

Έξω από το Δίτυλο, τη μεγάλη δυτική πύλη του τείχους της Αθήνας, το κάρο σε σχήμα καραβιού ήταν έτοιμο. Η ιέρεια της θεάς, οι δύο Αρρηφόροι και οι τέσσερις επιλεγμένες παρθένες που όλο τον χρόνο ύφαιναν το ιερό πέπλο το οποίο θα χάριζαν ως δωρεά στην αγαπημένη τους θεά είχαν πάρει θέση επάνω στο ξύλινο καράβι με τις ρόδες, που συμβόλιζε τη θαλάσσια δύναμη των Αθηναίων. Φορούσαν λιτούς άσπρους μανδύες με τον έναν ώμο γυμνό και στο κεφάλι είχαν περασμένα στεφάνια από κλαδιά ελιάς. Στα ακροδάχτυλά τους κρατούσαν το χρυσοκίτρινο πέπλο που είχαν υφάνει με τα χέρια τους και απεικόνιζε σκηνές από τη Γιγαντομαχία, στην οποία είχε λάβει μέρος η θεά στο πλευρό του πατέρα της, του Δία.

Όταν ο καυτός ήλιος του μεσοκαλόκαιρου έφτασε στο κέντρο του ουρανού, δόθηκε το σύνθημα για την έναρξη της πομπής. Οι τέσσερις παρθένες σήκωσαν το πέπλο και το έστησαν όρθιο σ' ένα κοντάρι που υπήρχε στο κέντρο του τροχοφόρου καραβιού τους, έτσι που να μοιάζει με πανί πλοίου φουσκωμένο από τον άνεμο. Τότε ο ταμίας του ναού της θεάς, ο επικεφαλής της πομπής, έδωσε το σήμα έναρξης, χτυπώντας τρεις φορές ένα μεγάλο τύμπανο.

Το ιδιότυπο καράβι κινήθηκε αργά στον δρόμο, με τις ρόδες του να τρίζουν επάνω στο χαλικοστρωτό. Πίσω του έρχονταν οι πομπείς, οι νέοι άνδρες που έσερναν μαζί τους τα εκατό βόδια για τις θυσίες, οι κανηφόρες και οι υδροφόρες νέες που κουβαλούσαν στα χέρια τους τα πλεχτά καλάθια με τις δωρεές, οι θαλλοφόροι γέροντες με κλαδιά ελιάς, καθώς και μουσικοί με αυλούς και κιθάρες αλλά και θεωροί της, που μετέφεραν τους πίθους του λαδιού, του μελιού και του κρασιού.

Ο νεαρός Αρμόδιος και ο μεσήλικας Αριστογείτονας είδαν την πομπή να ξεκινάει από το Λευκόριον και κράτησαν την αναπνοή τους. Ο δεύτερος άπλωσε το δεξί του χέρι και αγκάλιασε τρυφερά από τους ώμους τον πρώτο. Ο νεαρός Αρμόδιος έσφιξε τα χείλη του και με ένα νεύμα του στολισμένου με κλαδιά κεφαλιού του έδειξε την αποφασιστικότητά του. Κοίταξε τον αγαπημένο του Αριστογεί-

τονα στα μάτια κι έπιασε τη λαβή του κοφτερού μαχαίριού που έκρυβε κάτω από το λευκό του χιτώνιο. Οι δύο εραστές ήταν έτοιμοι.

Το καράβι με το τεντωμένο πέπλο πέρασε το Δίπτυλο και μπήκε στην πόλη. Με ένα χτύπημα του επικεφαλής της πομπής, τα στολισμένα άλογα που το έσερναν έστριψαν δεξιά και πήραν την οδό των Παναθηναίων, που περνούσε μέσα από την Αγορά και κατέληγε στα Προπύλαια της Ακρόπολης, όπου περίμεναν οι ιερείς του ναού.

Αργά και σταθερά, η κεφαλή της πομπής πλησίαζε στον ιερό περίβολο που ήταν αφιερωμένος στις γυναικείες θεότητες και στο υπερυψωμένο βάθρο που είχε ανεγερθεί εμπρός του. Επάνω στο βάθρο στεκόταν όρθιος ο τύραννος της πόλης, Ίππαρχος, μαζί με τον αδερφό του, Ιππία. Ο πατέρας τους, Πεισίστρατος,² είχε καταλάβει την εξουσία πριν από τριάντα χρόνια επιβάλλοντας τυραννίδα, και τώρα, μετά τον θάνατό του, είχε αναλάβει επίσημα τη διακυβέρνηση ο πρωτότοκος γιος του. Ο Ίππαρχος στεκόταν ντυμένος με την επίσημη, λαμπρή του ενδυμασία και κοιτούσε με έπαρση και αλαζονεία τον λαό της Αθήνας που συνωστιζόταν έξω από τα τείχη. Όταν, όμως, το ιερό πέπλο έφτασε μπροστά στο βάθρο του, έσκυψε το κεφάλι του σε ένδειξη ταπεινότητας και σεβασμού προς τη θεά.

Είχε φτάσει η στιγμή. Οι δύο εραστές κινήθηκαν γρήγορα προς τις δύο μεριές του βάθρου. Ενώ η φρουρά του τυράννου ήταν απασχολημένη με την τελετή αποδίδοντας τιμές, πρώτος ο έφηβος Αρμόδιος και πίσω του ο μεσήλικας Αριστογείτονας σκαρφάλωσαν με γρηγοράδα επάνω στην ξύλινη βάση. Μόλις πάτησαν στην κορυφή, έβγαλαν τα μαχαίρια που έκρυβαν στους χιτώνες τους. Ο Αριστογείτονας πλησίασε τον τύραννο, τον έπιασε από τον λαιμό και με μια λαβή τον ακινητοποίησε. Ο έφηβος εραστής του σήκωσε αποφασιστικά το μαχαίρι του και με μιαν απότομη κίνηση το βύθισε βίαια στο αφύλαχτο στήθος του Ίππαρχου και το στριφογύρισε με μίσος.

Η καρδιά και οι πνεύμονες κομματιάστηκαν στη στιγμή.

Ο τύραννος της Αθήνας έπεφτε νεκρός.

Η δημοκρατία θα επέστρεφε και πάλι στην πόλη που τη γέννησε.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Η θέληση των θεών

Αθήνα, 509 π.Χ.

1

Δεκάδες φωνές. Ψηλά στον βράχο της Ακρόπολης, εμπρός στο ιερό της Αγραύλου, οι δεκαοχτάχρονοι νέοι της πόλης έδιναν τον Όρκο των Αθηναίων Εφήβων:

*Δε θα ντροπιάσω τα όπλα τα ιερά
ούτε θα εγκαταλείψω τον συμμαχητή μου [...].
Θα αμυνθώ και για τα ιερά και για τα όσια
και μόνος και μαζί με πολλούς.
Την πατρίδα δε θα την παραδώσω μικρότερη,
αλλά μεγαλύτερη και ισχυρότερη απ' ό,τι την παρέλαβα.
Και θα υπακούω πρόθυμα σ' αυτούς που δικάζουν κάθε φορά
και θα πολιτεύομαι σύμφωνα με τους καθιερωμένους θεσμούς [...].
Και θα τιμήσω τα πατροπαράδοτα ιερά.
Μάρτυρές μου γι' αυτά ας είναι οι θεοί [...].*

Μόλις πριν, σε επίσημη τελετή στον λόφο της Πνύκας, είχαν λάβει τον τίτλο του πολίτη της Αθηναϊκής Δημοκρατίας.³ Την ίδια μέρα παρέλαβαν τα τιμητικά όπλα τους· την ασπίδα και το δόρυ.

Τώρα, φορώντας τους λευκούς τους μανδύες, στέκονταν στοιχισμένοι εμπρός στον ναό με υψωμένο το δεξί τους χέρι και επανα-

λάμβαναν με περηφάνια τα λόγια του επίσημου όρκου της δημοκρατίας, που τα διάβαζε από έναν πάπυρο ο κοσμητής τους.

«Αθημονώ...»

«Κάνε υπομονή μέχρι αύριο το πρωί».

«Νομίζω πως δεν μπορώ να περιμένω τόσο».

«Το σημαντικό συνέβη σήμερα, Αλκαμένη».

«Για σένα...»

«Για όλους. Σημασία έχει ότι γίναμε πολίτες της Αθήνας. Ίσοι μεταξύ ίσων, με τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις απέναντι στην πόλη...»

Ο Αλκαμένης γέλασε. Είχε ακούσει αυτά τα λόγια δεκάδες, εκατοντάδες φορές. Είχαν γίνει εμμονή στον φίλο του και τα επανάλαμβανε διαρκώς από τότε που μάθαιναν μαζί ανάγνωση και γραφή. Και αργότερα, όταν συμπλήρωσαν τα δεκαέξι τους χρόνια και πάλευαν μαζί στην ίδια παλαιόστρα, γυμνοί και λαδωμένοι.

Ίσοι...

Ήταν μια λέξη που είχε βγει χιλιάδες φορές από το στόμα του φίλου του όλα αυτά τα χρόνια που μεγάλωναν μαζί.

«Το ξέρω πως το όνειρό σου είναι να εκλεγείς μια μέρα στρατηγός της φυλής σου. Και πολιτικός στη δημοκρατία μας. Να λάβεις τον λόγο και να αγορεύεις στις συνελεύσεις. Να δοξαστείς...»

«Κάνεις λάθος. Το όνειρό μου είναι να υπηρετήσω απλώς την πόλη. Μα πιο πολύ απ' όλα, να υπηρετήσω τη δημοκρατία και τον λαό...» μουρμούρισε δύσθυμα ο Θεμιστοκλής. Ύστερα πρόσθεσε πικρά: «Αν μ' αφήσουν οι ευγενείς και οι αριστοκράτες βέβαια...»

2

Επειτα από μια μέρα ξέφρενου γλεντιού από συμπόσιο σε συμπόσιο και από ανάκλιντρο σε ανάκλιντρο, έπειτα από μια νύχτα ακολασίας από κρεβάτι σε κρεβάτι και από εταίρα σε εταίρα, οι έφη-

βοι της Αθήνας που την προηγούμενη μέρα είχαν ορκιστεί πολίτες της συγκεντρώθηκαν με όλο τον στρατιωτικό εξοπλισμό τους στην πύλη των Αχαρνών, βορειοδυτικά του τείχους. Τραγουδώντας στίχους των επών του Ομήρου, τους οποίους είχαν αποστηθίσει από τα πρώτα χρόνια της σχολικής τους ζωής, όπως είχαν υποχρέωση και ευθύνη ως τέκνα της Αθήνας, στοιχίστηκαν και άρχισαν να βαδίζουν βόρεια, για να εκπαιδευτούν και να υπηρετήσουν τη στρατιωτική τους θητεία. Δύο ολόκληρα χρόνια απομονωμένοι στα βουνά, μακριά από την πόλη, μακριά από τις οικογένειες, τους φίλους, τις ερωμένες και τους εραστές τους.

Μπροστά τους βάδιζαν οι σωφρονιστές και ο κοσμητής που θα τους επέβλεπε και πλάι τους περπατούσαν με αυστηρό ύφος και κοφτό βήμα οι παιδοτρίβες, που θα τους εξασκούσαν στα γυμνάσια και στη μάχη σώμα με σώμα, οι οπλομάχοι, που θα διηύθυναν τις ασκήσεις του πεζικού, οι ακοντιστές, που θα τους μάθαιναν τη ρίψη του δόρατος, και οι τοξότες, που θα τους δίδασκαν την τοξοβολία.

Οι νεαροί φορούσαν ολόμαυρα ρούχα και στα πόδια τους ομοιόμορφα σανδάλια. Δεν κουβαλούσαν κλινოსκεπάσματα ούτε άλλα ρούχα ή ενδρομίδες για τις μέρες που θα έφερνε ο χειμώνας. Δε μέτεφεραν κανενός είδους προμήθειες· ούτε σε τρόφιμα ούτε σε νερό ή κρασί. Ήταν μόνοι τους. Και μόνοι τους θα επιβίωναν επί δύο χρόνια, φυλάσσοντας τα σύνορα της αθηναϊκής επικράτειας.

Έφτασαν έπειτα από τρεις μέρες γοργή πορεία και στρατοπέδευαν στα ορεινά του ψηλού βουνού της Πάρνηθας, στην επονομαζόμενη Μέλαινα Γη. Και λόγω των μαύρων ενδυμάτων τους και λόγω της ψυχικής δοκιμασίας που θα επέφεραν δύο χρόνια στρατιωτικής εκπαίδευσης και πλήρους απομόνωσης.

«Λόχους σχηματίζατε!»

Η κοφτή και απότομη διαταγή του κοσμητή δόθηκε αμέσως μετά την άφιξή τους. Οι νέοι χωρίστηκαν μεμιάς σε λόχους των εξήντα ατόμων και γνώρισαν τους επικεφαλής εκπαιδευτές τους. Ύστερα κάθε λόχος πήρε τον προκαθορισμένο δρόμο για το σημείο των συνόρων του οποίου θα είχε την ευθύνη και στο οποίο θα εκπαιδευόταν επιτόπου.

«Δύο χρόνια είναι πολλά...»

Ο Αλκαμένης γέλασε ακούγοντας το βαριεστημένο ύφος του φίλου του. «Μη στενοχωριέσαι, φίλε μου. Η δημοκρατία μας δε θα καταλυθεί μέσα σε δύο χρόνια. Το βήμα της Εκκλησίας του Δήμου θα σε περιμένει στη θέση του. Κι εσύ, ποιος ξέρει... Ίσως μια μέρα διαπρέψεις τόσο στην πολιτική, ώστε να καταφέρεις να εκλεγείς και στρατηγός».

Ο Θεμιστοκλής αναστέναξε βαριά. Αντιλαμβανόταν στο έπακρο τη σημασία της στρατιωτικής εκπαίδευσης, αλλά θα προτιμούσε να γινόταν κοντύτερα στην πόλη. Να μπορεί να συναντάει τους δασκάλους της φιλοσοφίας και της ρητορικής, τους οποίους συναναστρεφόταν στην Αγορά. Αλλά και τους δασκάλους της γυμναστικής στο γυμναστήριο της περιοχής Κυνόσαργες,⁴ που προοριζόταν για την εκγύμναση και τις ασκήσεις όσων δεν ήταν Αθηναίοι πολίτες και δεν κατάγονταν από τις παλιές αριστοκρατικές οικογένειες της πόλης. Κάποιες φορές που είχε προσπαθήσει να μπει στα γυμναστήρια της *Ακαδημίας* και του *Λυκείου*, όπου γυμνάζονταν οι γνήσιοι Αθηναίοι και οι γόννοι των αριστοκρατικών οικογενειών, τον έταξαν έξω χωρίς εξήγηση, θαρρείς και ήταν κάποιος δούλος νικημένος σε πόλεμο και ατιμασμένος, κι αυτή την ταπείνωση, μια από τις πολλές που δέχτηκε όλα αυτά τα χρόνια λόγω της ταπεινής καταγωγής του, δεν μπορούσε ούτε και τώρα να τη χωνέψει.

«Μια μέρα...»

Κάθε φορά που η σκέψη του Θεμιστοκλή επέστρεφε στην παιδική του ηλικία, στους συμμαθητές και στους δασκάλους του, ένιωθε πάντα την ίδια δυσφορία. Τα χρόνια κατά τη διάρκεια των οποίων μεγάλωνε δεν ήταν χρόνια της τωρινής δημοκρατίας· οι παλιοί ευγενείς και οι αριστοκρατικές οικογένειες κρατούσαν γερά τα αξιώματα της πόλης και διατηρούσαν βαθιές τις διαχωριστικές γραμμές ακόμα και με τους πλούσιους εμπόρους ή ναυτικούς αν αυτοί δεν κατάγονταν από τις παλιές αριστοκρατικές φυλές της Αθήνας.

Ο πατέρας του, Νεοκλής, ήταν πλούσιος Αθηναίος έμπορος, αλλά η μητέρα του, Ευτέρπη,⁵ είχε γεννηθεί στην άλλη μεριά του Αιγαίου Πελάγους, στα παράλια της Μικράς Ασίας, στην Αλικαρνασσό, που

βρισκόταν υπό περσική κυριαρχία. Ήταν μάλιστα αδερφή του σατράπη Λύγδαμη, που κυβερνούσε την Αλικαρνασσό με πυγμή και σκληρότητα. Αν και τη διαχείριση των θεμάτων του σπιτιού την είχε πάντα η Ευτέρπη, σκληρή και αμειλικτη σαν τον αδερφό της, έξω από τη θύρα της κατοικίας της δεν ήταν παρά μια ξένη, χωρίς πλήρη δικαιώματα, χωρίς ισονομία. Το ίδιο και ο γιος της, που είχε κληρονομήσει την ορμητικότητα και το πείσμα της. Και τον πληγωμένο εγωισμό της από τους ξιπασμένους Αθηναίους άρχοντες.

«Μια μέρα τι;» τον ρώτησε ο Αλκαμένης, που μάταια περίμενε τη συνέχεια της συζήτησης.

Ο Θεμιστοκλής δεν του απάντησε. Παρόλο που του άρεσαν οι συζητήσεις, παρόλο που ήταν εύγλωπτος από τη φύση του και είχε μαθητεύσει δίπλα στους καλύτερους δασκάλους της ρητορικής, προτιμούσε να μιλήσει μια μέρα με τα έργα του και όχι με τα λόγια του. Το ζήτημα της ταπεινής καταγωγής του ήταν το μόνο θέμα που σταματούσε την ασυγκράτητη γλώσσα του. Τότε ο ορμητικός και παθιασμένος χαρακτήρας του υποχωρούσε και υπάκουε στη σύνεση και στη σωφροσύνη. Ήταν μετρημένος. Σκεφτόταν. Και περίμενε.

«Έσσετ' ἡμαρ...» είπε σιγανά, ανακαλώντας τον στίχο του Ομήρου από την *Ιλιάδα*. «Θα ῥθει η μέρα...»

«Θα ῥθει η μέρα για τι πράγμα, Θεμιστοκλή;»

«Για να λάβουν όλοι την απάντησή τους...»

Στο μυαλό του ήρθαν αμέσως τα λόγια του Κλέαρχου, του δασκάλου του, όταν τον είχε συλλάβει ανεβασμένο στην έδρα του, παρά την αυστηρή απαγόρευση προς τους μαθητές να την πλησιάζουν. Ήταν όρθιος και μόλις έντεκα χρόνων, αλλά αγόρευε με άνεση εμπρός σε όλους τους συμμαθητές του, προσπαθώντας να τους πείσει πως η επινοητικότητα του Οδυσσέα ήταν αρετή πολύ ανώτερη από τη γενναιότητα του Αχιλλέα, αν και ο Κλέαρχος τους είχε διδάξει το αντίθετο. Ο δάσκαλός του είχε καθίσει ατάραχος και αθέατος κάτω από τον παραστάτη της θύρας, παρακολουθώντας όλο το λογύδριο του εντεκάχρονου Θεμιστοκλή χωρίς να τον διακόψει. Ύστερα μπήκε στην αίθουσα χειροκροτώντας τον. Αφού τον επαίνεσε για τα επιχειρήματα και το θάρρος του, του ζήτησε να σηκώσει

τον χιτώνα του και να γυμνώσει τον πισινό του. Τον έσπρωξε μπροστά στην έδρα του έτσι γυμνωμένο και ενώπιον όλων τον ξύλισε είκοσι φορές με τη βέργα, ώστε να τον τιμωρήσει για την αυθάδεια και την ύβρη του απέναντι στην εξουσία του δασκάλου.

«Πρέπει να ξέρεις ότι η αυθάδεια τιμωρείται πάντα. Η ύβρη υπάρχει ανεξάρτητα απ' το δίκαιο της πράξης. Η νέμεση έρχεται για όλους, νεαρέ», του είπε ο Κλέαρχος μόλις ολοκληρώθηκε η τιμωρία.

«Το ξέρω, δάσκαλε», του αποκρίθηκε ο Θεμιστοκλής και μετά έσκυψε με σεβασμό και του φίλησε το χέρι. «Το ξέρω...»

Ο Κλέαρχος έβαλε τα δάχτυλά του πάνω στο κοντοκουρεμένο σγουρό μαλλί του μικρού και τον κοίταξε έκπληκτος.

«Εσύ, παιδί μου Θεμιστοκλή, είσαι γεννημένος για μεγάλα πράγματα. Καλά ή κακά, θα δείξει ο καιρός που θα έρθει...»

Κατόπιν του κατέβασε τον χιτώνα, και φωνάζοντας τον δούλο που τον υπηρετούσε, έστειλε τον μικρό μαθητή στο σπίτι, για να περιποιηθεί η μητέρα του τις βαθιές χαρακιές που άφησε στους τρυφερούς γλουτούς του ο ξυλοδαρμός.

Εκεί, στο σπίτι, η Ευτέρπη τού επέβαλε είκοσι τέσσερις ώρες πείνας και δίψας για την αυθάδεια που επέδειξε απέναντι στον δάσκαλό του κι έπειτα από την τιμωρία τού έφτιαξε με τα ίδια της τα χέρια το πιο πλουσιοπάροχο γεύμα που είχε δοκιμάσει ποτέ εντεκάχρονο παιδί.

«Θα έρθει η μέρα για ποιο πράγμα;» επανέλαβε την ερώτηση ο Αλκαμένης.

«Όταν θα έρθει, θα το μάθουμε κι εσύ κι εγώ, φίλε μου. Αύριο, πριν απ' το χάραμα, αρχίζει η εκπαίδευση. Καληνύχτα...» του απάντησε κι έπεσε στο ξερό χώμα με σφραγισμένα χείλη, σκεπτόμενος τον στίχο του Ομήρου.

Έσσετ' ήμαρ...

Μέχρι τότε ήταν αποφασισμένος να περιμένει υπομονετικά.

Παρ' όλα αυτά, η ευκαιρία που γύρευε θα δινόταν πολύ πιο γρήγορα απ' όσο φανταζόταν.

Η ΠΑΤΡΙΔΑ. Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ. ΠΟΣΑ ΘΑ ΘΥΣΙΑΖΕΣ ΓΙΑ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΨΕΙΣ;

480 π.Χ. Ο αλαζόνας Ξέρξης, αυτοκράτορας των Περσών και Βασιλεύς των Βασιλέων, εισβάλλει στην Ελλάδα με εκατομμύρια στρατιώτες, χιλιάδες πλοία και τη βοήθεια δεκάδων υποτελών συμμάχων του, ανάμεσά τους και της γοητευτικής βασίλισσας Αρτεμισίας.

Απέναντί του παρατάσσονται ελάχιστοι Έλληνες πολεμιστές και δύο αποφασισμένοι άνδρες. Ο Λεωνίδας και οι τριακόσιοι Σπαρτιάτες του στην ξηρά· η προσωποποίηση της ανδρείας και της φιλοπατρίας. Ο Θεμιστοκλής και ο αθηναϊκός στόλος του στη θάλασσα· η ενσάρκωση της ευστροφίας και της στρατηγικής.

Ο πόλεμος. Ο ηρωισμός. Η αυτοθυσία. Η νίκη.

Ένα επικό βιβλίο για τον πρώτο μεγάλο πόλεμο της Ιστορίας, που έκρινε τη μοίρα της ανθρωπότητας, της Ελλάδας και της δημοκρατίας.

**Ένα σκληρό, αλλά βαθιά ανθρώπινο μυθιστόρημα
για την τιμή, την αξιοπρέπεια και τον τραγικό
έρωτα, που συντρίβεται ανάμεσα στην κόψη
του σπαθιού και στο αίμα της μάχης.**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

ΤΑΤΟΪΟΥ 121, 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550

www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

ISBN 978-618-01-0577-3

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 14819

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η